

"Teprve historická sociologie umožňuje vytvořit skutečně vědeckou historii." Rozhovor s polským historikem a sociologem Marcinem Kulou

Kilias, Jaroslav; Šalanda, Bohuslav

Veröffentlichungsversion / Published Version

Zeitschriftenartikel / journal article

Empfohlene Zitierung / Suggested Citation:

Kilias, J., & Šalanda, B. (2014). "Teprve historická sociologie umožňuje vytvořit skutečně vědeckou historii." Rozhovor s polským historikem a sociologem Marcinem Kulou. *Historická sociologie / Historical Sociology*, 2, 145-151. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-419689>

Nutzungsbedingungen:

Dieser Text wird unter einer CC BY-NC-ND Lizenz (Namensnennung-Nicht-kommerziell-Keine Bearbeitung) zur Verfügung gestellt. Nähere Auskünfte zu den CC-Lizenzen finden Sie hier:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.de>

Terms of use:

This document is made available under a CC BY-NC-ND Licence (Attribution-Non Commercial-NoDerivatives). For more information see:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>

„Teprve historická sociologie umožňuje vytvořit skutečně vědeckou historii.“

Rozhovor s polským historikem a sociologem Marcinem Kulou

VEDLI JAROSŁAW KILIAS – BOHUSLAV ŠALANDA

“Only historical sociology makes possible create scientific history.”

Interview with the Polish historian and sociologist Marcin Kula

Bezpochyby jste vyrůstal v příznivém rodinném a intelektuálním prostředí. Váš otec, Witold Kula, sehrál významnou úlohu v rozvoji hospodářských a sociálních dějin, pohyboval se na pomezí historiografie a sociologie. Napsal mimo jiné populární práci Hospodářská teorie feudálního systému (Teoria ekonomiczna ustroju feudalnego, Varšava 1960), jejíž překlady vyšly v 70. letech i v západní Evropě. Na Witolda Kulu se odvolává i představitel školy Annales Fernand Braudel. Mohl byste nám říci něco o vašich rodinných „základech“?

— Oba mí rodiče měli humanitní vzdělání, působili na Varšavské univerzitě. Můj otec (Witold Kula, 1916–1988) se věnoval hospodářským dějinám, matka (Nina Assorodobraj-Kula, 1908–1999) byla socioložkou. Odpověď na Vaši otázku má tři roviny. První je otázka přínosu či nevýhod, zdědíte-li po rodičích jejich povolání. Přínosem je jistě možnost pozorovat rodiče, rozmlouvat s nimi, seznámit se se zajímavými lidmi (otcovými a matčinými kolegy), ale například i rodinná knihovna. Nevýhod je ale také celá řada. Celá léta vás lidé nevnímají prizmatem vaší vlastní práce, ale vidí ve vás především syna vašich rodičů. Stává se, že někteří profesori přenesou svůj emocionální vztah k rodičům – ne vždy pozitivní – na svého syna. Na druhou stranu, i syn může přejímat sympatie či antipatie svých rodičů. Zná díky nim elitu daného oboru a může si méně než jiní studenti cenit některých svých učitelů. Sám syn se musí v různých záležitostech držet stranou, aby si jeho kolegové nemyšleli, že usiluje o jakási zvláštní privilegia.

Na základě vlastní zkušenosti jsem byl nakonec rád, že moje děti nešly studovat historii ani sociologii. Jiná věc je, že když už jsem sám měl děti, využíval jsem toho k takové drobné hře. Když jsem se někomu představil a opět další člověk se mě zeptal, zda jsem synem profesora Witolda Kuly, odpovídal jsem: „Ano, jsem syn profesora Kuly, ale jsem i otcem Grzegorze a Agnieszky,“ čímž jsem dotyčného poněkud vyvedl z míry.

Existuje ale ještě třetí rovina odpovědi na vaši otázku – řekněme metodologická. Možná to bylo díky nevědomému pozorování rodičů, možná díky mým návštěvám Francie, kam rodiče jezdili, ale od začátku studia jsem se ztotožňoval asi nikoli nejhorším způsobem nahlížení na historii. Mezi mými profesory na vysoké škole bylo samozřejmě několik vynikajících lidí, i těch, jimž byla blížká tehdy elitní francouzská historiografie. Většina polských historiků se však věnovala historii vzdálené školy Annales. Sám jsem si tuto dominantní klasickou historii stavějící na chronologicky uspořádaném výkladu neoblíbil, i když i já jsem se jí tu a tam věnoval (život je zkrátka život). Od začátku jsem nicméně studoval historii i sociologii zároveň, což neodpovídalo ani přístupu, který v té době mezi mými vyučujícími

na historii převažoval, ani tehdejšími pravidly Varšavské univerzity (dnes to samozřejmě možné je, ale většina studentů, kteří zároveň studují druhý obor, za něj musí platit).

Polští intelektuálové se inklinacemi k Francii netajili již od dob Napoleona, takže semínko historické školy Annales padlo na úrodnou půdu. Kladný vztah měl k Polsku i Jacques Le Goff, jehož manželka pocházela z Varšavy. Jak silný byl podle Vás vliv školy Annales? Je dnes již za svým zenitem, nebo jsou její dozvuky patrné dodnes?

— Nepřeceňoval bych v tomto kontextu roli Napoleona. Poláci ho měli rádi, protože bojoval s Ruskem, tedy státem, který v 18. a 19. století zabral značnou část polského území, a protože vytvořil jakousi náhražku nezávislého Polska – Varšavské knížectví. Dodnes se v Polsku ukazuje více paláců a postelí v nich, kde měl Napoleon údajně spát, než byl počet nocí, jež v Polsku vůbec strávil. Později do Paříže přicházeli polští emigranti po povstání v roce 1830, tzv. Velká emigrace, jejíž nejznámější postavou byl polský národní básník Adam Mickiewicz. V meziválečném období byla polská inteligence (až příliš početná, jak tomu v slabě modernizovaných zemích bývá) zahleděná do Paříže. Přední polští zástupci humanitních věd (historik Marceli Handelsman, sociolog Stefan Czarnowski) tam tehdy měli velmi dobré kontakty. Na Francii se tak orientovali i jejich žáci, tedy generace mých rodičů. Francouzština byla v té době v Polsku základním mezinárodním jazykem, stejně jako v celé Evropě.

Kontakty společenských a humanitních věd s francouzskou vědou se začaly obnovovat bezprostředně po válce, byly ale přerušeny v období stalinizace Polska. V roce 1956, čili v okamžiku počínající destalinizace, docházelo ke dvěma procesům: alespoň částečně bylo možné vyjít z Polska na Západ, ale i Západ začal do Polska vkládat jisté dlouhodobé naděje. Americká Fordova nadace začala přiznávat stipendia polským sociologům a francouzská vysoká škola, dnes nesoucí název École des hautes études en sciences sociales, jíž tehdy vedl Fernand Braudel, pro změnu historikům. To přineslo výsledky nejen v oblasti samotných polských společenských věd, ale i řadu jiných dlouhodobých efektů. Když se stal Bronisław Geremek, v mládí přesvědčený komunista, jedním z předních představitelů protikomunistické opozice a jedním z hlavních architektů změny režimu v Polsku, žertovali jsme, že stipendium, které kdysi dostal od zmiňované École, bylo nejvýhodnější francouzskou investicí v Polsku.

Fernand Braudel a jeho kolegové se o Polsko zajímali z několika důvodů. Tehdejší polská sociálněhospodářská historiografie byla stále na dobré úrovni, stalinismus ji nestačil zcela přeměnit na svoji modlu. Marxismus byl tehdy v polských humanitních vědách samozřejmě silně přítomen, ale i francouzské společenské vědy se v tomto období o marxismus zajímaly a marxismus rozvíjený v Polsku byl přeci jen stále smysluplnější než marxismus sovětský. École des hautes études se věnovala výzkumu v rámci směru, jenž byl nazýván *Aires culturelles* (civilizačněkulturní areály). K tomu východní Evropu potřebovali a Polsko po roce 1956 bylo pro podobné kontakty vhodné. Postupně se k těmto a dalším faktorům samozřejmě přidaly osobní kontakty a přátelství konkrétních lidí, například i mých rodičů s profesorem Braudelem nebo Jacquesem Le Goffem.

Určit, jak silný byl vliv skupiny kolem Braudela (školy Annales) na polskou historiografii, je velmi obtížné. Lze samozřejmě uvádět, kdo jezdil do Francie a kdo z Francouzů do Polska, kolik času kdo kde strávil, kdo o čem přednášel, kdo koho citoval či kdo se s kým přátelil. Polsko-francouzské kontakty v oblasti společenských věd už byly ostatně

zpracovány v monografii mého žáka – doktora Patryka Pleskota. I já jsem o tomto tématu psal. Intelektuální vliv lze ale popsat mnohem obtížněji než materiální fakta. Je to otázka do diskuse, mnozí už se jí ostatně věnovali. Osobně bych přikládal větší význam pobytům polských badatelů ve Francii, jejich poznávání odlišné kultury, možnosti pozorovat jiné prostředí, jiný způsob bádání i každodenní život v mnohém zcela odlišný od života v tehdejší Polsku... Lidem z komunistické země se to nestávalo často. To vše rozšiřovalo obzory, což se vždy pozitivně odrazí i ve vědě, nezávisle na síle konkrétních vlivů školy Annales.

Jaký je váš názor na Ústav dějin materiální kultury Polské akademie věd, instituci, která je už od 50. let minulého století významným vědeckým centrem? Působil v něm též známý polský historik Bronisław Geremek.

— Bronisław Geremek působil v Historickém ústavu Akademie věd, i já jsem tam ostatně v letech 1968–1990 pracoval. Ústav dějin materiální kultury byl samostatným pracovištěm. Geremek s ním jistě udržoval kontakty, ale nebylo to jeho působiště. Já sám toho o Ústavu dějin materiální kultury nemohu mnoho povědět. Pokud však jde o Historický ústav, ten se na pozadí „tábora míru a socialismu“ profiloval poměrně dobře, ačkoli k jeho působení bych měl nejednu připomínku. Našla tam útočiště řada zdravě uvažujících lidí, dokonce i těch, kteří byli komunismu evidentně vzdáleni. Také mne tam ostatně zaměstnali, když jsem musel rychle odejít z tehdejší Vysoké školy plánování a statistiky (dnešní Vysoká škola ekonomická – Szkoła Główna Handlowa), kde jsem zahájil svoji vědeckou kariéru a kde došlo v roce 1968 k rozpoutání „antirevizionistické“ a „antisionistické“ kampaně. Geremek byl nakonec z Historického ústavu Polské akademie věd vyhozen v roce 1985, stalo se tak však na žádost nejvyššího vedení komunistického Polska. Mohli bychom samozřejmě říci, že vyhození bylo trestuhodné bez ohledu na to, kdo o něm rozhodl. To by však byla jen část pravdy. Velmi důležité pro nás všechny bylo to, že v samotném ústavu takřka neexistovala snaha politicky jednotlivé pracovníky likvidovat. Velká většina zaměstnanců se věnovala solidnímu historickému bádání; Solidarita, jež vznikla v roce 1980, tu byla silná jak v době, kdy mohla legálně působit, tak v ilegilitě po zavedení výjimečného stavu v Polsku v prosinci 1981. O meritorní hodnotě výzkumů, jimž se Historický ústav věnoval, je obtížné hovořit ve zkratce. Obecně však měl ústav výraznější výsledky na poli starší historie. Dějiny středověku byly v Historickém ústavu, stejně jako v celé polské historiografii období komunismu, velmi silným tématem. Také Geremek byl mediavelistou. Kolegové, kteří se zabývali nejnovějšími dějinami, mnohem častěji inklinovali ke konkrétnější tematice než té obecné a vybírali si témata, která mohli zpracovávat v souladu se svým svědomím a pokud možno nedráždit režim. Měli bychom však mít na paměti, že k historikům věnujícím se nejnovějším dějinám patřila v Historickém ústavu Polské akademie věd i – dnes již bohužel nežijící – profesorka Krystyna Kersten, možná nejvýraznější postava polské historiografie nezávislé na komunismu. Několik historiků působících v Historickém ústavu vystoupilo po invazi vojsk Varšavské smlouvy do Československa v roce 1968 z Polské sjednocené dělnické strany a – což je na tom nejzvláštnější – nebyli ze svého pracoviště vyhozeni. Byl mezi nimi mimo jiné Bronisław Geremek.

O Ústavu dějin materiální kultury Polské akademie věd jsme se zmínili především proto, že tam de facto probíhal výzkum každodennosti, jak v oblasti historiografie, archeologie či dějin umění, tak z perspektivy sociologické. Máte podobný názor?

— Výzkum každodennosti se velmi těžko definuje. V dějinách je všechno navzájem propojeno stejně jako v životě. Když se kolegové zabývali dejme tomu dějinami určité sociální skupiny v určitém čase, zajímaly je také životní podmínky členů této skupiny. Sám Geremek napsal minimálně tři studie výrazněji zaměřené na každodennost: *Slitování a šibenice – dějiny chudoby a milosrdenství (Litość i szubienica. Dzieje nędzy i miłosierdzia)* [česky vyšlo v roce 1999 – pozn. překladatelky], *Lidé z okraje ve středověké Paříži. 14.–15. století (Ludzie marginesu w średniowiecznym Paryżu. XIV–XV wiek)* a *Každodenní život v Paříži Françoise Villona (Życie codzienne w Paryżu Franciszka Villona)*. Jeho práce o „lidech na okraji“ středověké Paříže pak byla velmi specificky a nepěkně využita, když byl Geremek po zavedení výjimečného stavu uvězněn (formálně internován). Jeden z (bohužel) velmi nepřijemných historiků prohlásil v jistém novinovém rozhovoru, že se Geremek během pobytu v Paříži věnoval místním prostitutkám. Šlo samozřejmě o středověké prostitutky, ale ne všichni (s výjimkou historiků) to věděli. Šlo o velmi chabý žert, ale bohužel nikoli náhodný.

Nevíme, zda známe dostatečně celé vaše dílo, ale i vás bychom mohli považovat za sociologa každodennosti. Snad není ani přehnané tvrzení, že jste měl vždy velmi blízko k historické sociologii...

— Profesně už jsem se ve svém životě zabýval ledasčím. Nemohu se označit za historika jedné konkrétní epochy nebo jednoho konkrétního tématu. Zda jsem postupoval správně nebo ne, to ponechám budoucím historiografům, pokud samozřejmě uznají za vhodné zabývat se mou skromnou osobou a mým dílem. Vždy jsem ale považoval dějiny každodennosti za velmi důležité. Stejně tak jsem považoval za důležité pohlížet na dějiny očima obyčejných lidí, což je pohled blízký otázce každodennosti. Zabýval jsem se například dějinami migrace z Polska, nikoli ovšem vládní politikou v této oblasti, ale zkoumal jsem rozhodnutí lidí, a to, jak ovlivňovali celkovou podobu migračního procesu. V některých okamžicích šlo o záležitosti velmi emocionální, například když jsem vyprávěl o dějinách polské migrace do Brazílie potomkům Poláků, kteří se na jihu Brazílie usadili. Napsal jsem také knihu o jedné varšavské židovské rodině. Tato rodina do dějin ničím nevešla, mě však zaujala právě jako „průměrná rodina“. Jiná má kniha se věnuje motivacím „průměrných“ Francouzů, kteří po zavedení výjimečného stavu v Polsku v roce 1981 poskytli Polákům materiální pomoc.

Záleželo mi také na tom, aby se otázky každodenního života a toho, jak dějiny vnímají obyčejní lidé, odrážely v pracích mých žáků a obecně mladých historiků, s nimiž jsem přišel do kontaktu. V edici nazvané „V Polské lidové republice“, která už dnes bohužel kvůli nelehké situaci na polském knižním trhu nevychází, jsme vydali řadu takto zaměřených knih. Krzysztof Kosiński, jeden z mých žáků, publikoval velmi důležitou práci o problematice alkoholismu v lidovém Polsku, jiný mně blízký historik Błażej Brzostek napsal pod vedením profesora Włodzimierze Borodzieje doktorát o tom, kde lidé z Varšavy v době komunismu trávili svůj volný čas. Když se můj žák Adam Leszczyński začal zabývat fenoménem Solidarity, rozhodl se, že se bude věnovat malým městům, nikoli těm velkým. Mí studenti přispěli rovněž do knihy *Problémy se sexem v Polské lidové republice (Kłopoty z sekse)*. Jeden z poslanců Sejmu pak křičel, že nechápe, proč vydáváme knihy o takových hloupostech; on žil v lidovém Polsku a žádné problémy se sexem neměl.

Podle mého názoru lze dějiny každodennosti studovat také v případě těch období, která zcela „každodenní“ nejsou. Dokonce bychom to dělat měli. Moji studenti psali o každodennosti ve Varšavském povstání 1944 (Andrzej Waśkiewicz), o každodennosti konspirátorů za nacistické okupace (Sebastian Pawlina), o každodennosti Poláků deportovaných za války do Sovětského svazu (Maciej Machcewicz) nebo například o každodenních problémech při organizování a realizaci transferu Poláků ze sovětské Litvy do Polska po změně hranic v letech 1944–1945 (Bartłomiej Międzybrodzki). Bez ohledu na to, jak byly tyto situace neobvyklé, musel každý jejich účastník něco jíst a někde spát, nemluvě o nutnosti zajistit mnoho dalších, úplně obyčejných potřeb.

Napadá nás sugestivní otázka: může být podle vás historická sociologie samostatnou disciplínou? Nijak přitom neočekáváme jednoznačně pozitivní odpověď.

— Historická sociologie je dnes spíš určitým přístupem než disciplínou. Má svoji tradici. Ostatně Max Weber byl stejně tak historikem jako sociologem. V Polsku je historická sociologie spojena se jmény Ludwika Krzywickiho a Stefana Czarnowskiego. To opravdu není špatná tradice. Až postupně se začaly humanitní (společenské) vědy více oddělovat. Na jedné straně měly na svém kontě stále více úspěchů a prohlubovala se specializace jednotlivých metod. Člověk dokázal jen stěží sledovat výsledky nejrůznějších vědních odvětví. Na druhé straně se náš svět, včetně světa vědeckého, byrokratizoval a rozdělení na jednotlivé disciplíny muselo být jasné, každý vedoucí chtěl mít titul šéfa oddělení atd. Ačkoli se dnes neustále mluví o nutnosti interdisciplinarity, je velmi obtížné získat vědecký titul na základě prací, které stojí na pomezí jednotlivých vědních disciplín. V jistém věku a s jistým vědeckým titulem už ale můžete nad veškerými hodnoceními a tituly mávnout rukou, i když je lepší nejprve je získat. Můžete mávnout rukou nad tím, co říkají zástupci jednoho oboru o jiném a naopak, nemusíte se zabývat řečmi o tom, že kolegové nic nevědí a ničemu nerozumějí, když vstoupí na cizí území. Můžete přistoupit na nebezpečí, že budete nejlepším historikem mezi sociology a naopak. Není to ostatně velká poklona.

Ve své práci jsem se pokoušel této byrokratické tendenci oponovat. Dlouhá léta jsem přednášel o historické sociologii chápané tak, jak jsem ji sám pojímal. Nakonec jsem tyto přednášky i publikoval, v knihách *Nejdříve se musíme narodit* (*Najpierw trzeba się urodzić*) a *Nakonec musíme umřít* (*Ostatecznie trzeba umrzeć*). Brzy by měly vyjít knihy *Musíme pracovat a vyrábět* (*Trzeba pracować i produkować*) a *Musíme mít peníze* (*Trzeba mieć pieniądze*). Přinejmenším názvy jsou nepochybně pravdivé, že? Vyjít by měl rovněž soubor mých studií nazvaný *Kapitoly z historické sociologie* (*Kartki z socjologii historycznej*). Ale dost sebereklamy. Ačkoli právě reklama a sebereklama by také mohly být dobrým tématem pro historickou sociologii.

Sociologicko-historický přístup je těžké definovat. To je ale koneckonců nesnadné u každého vědeckého přístupu. Jeho podstatou je podle mne klást si velmi široké otázky a zkoumat široké historické problémy. Také při zkoumání nějaké drobnější epizody se historická sociologie pokouší vyjít od jednotlivého, konkrétního problému a dojít k problému širšímu, k jehož pochopení může analýza takovéto epizody přispět. Historická sociologie je opakem historiografie, jež se obvykle soustředí na jednu určitou historickou epochu, monograficky zkoumá jednotlivé epizody, snaží se především rekonstruovat chronologickou posloupnost událostí, a to vše činí za pomoci studia historických pramenů (výtvorů dané epochy), bez širšího ukotvení a promyšlení, jak vypadaly projevy zkoumaného jevu

v jiných dobách a na jiných územích, například i v dnešní době a v různých zemích. Historická sociologie však stojí v kontrastu rovněž vůči takové sociologii, která vytváří teorie „s hlavou v oblacích“, odvolává se pouze na amatérské znalosti historie a soustředí se jediné na přítomnost. Přítomnost se po vteřině stává minulostí a zkoumáme-li pouze současné projevy určitého jevu, nikdy ho nepoznáme úplně. Ponechme přitom stranou obtížnou otázku toho, jak tentýž jev definovat v různých obdobích, na různých územích apod.

Prosazování historické sociologie jako alternativy k historii (ačkoli by to nebyla alternativa imperialistická, neboť nikoho nelegitimizuje) naráží ještě na jednu obtíž – co jako společnost od historie jako vědní disciplíny očekáváme. Podle mého názoru až teprve historická sociologie umožňuje vytvoření skutečně vědecké historie. Dnes je v historii vědeckou činností hledání informací, případně jejich zpracování, ale nikoli vytváření zobecňujících tvrzení. Naše veřejnost o ně vůbec nestojí. Po historících chce, aby řekli, „jak to doopravdy bylo“, chce slyšet, že naše společnost byla dobrá a nepřátelé zlí, chce kultivovat vlastní, pokud možno co nejlepší minulost... To se nedá jen tak snadno zlomit, navíc ne všichni historikové něco takového chtějí. Přiznávám, že historická sociologie naráží na potíže i mezi sociology. I společnost má od sociologie, jak je v Polsku obvykle pěstována, jistá očekávání. Mně se o tom ale hůře hovoří, když už jsem se tedy nakonec stal historikem, a nikoli sociologem. V nejrůznějších byrokratických výkazech jsem každopádně veden jako historik. Tendence ve vědě se ještě můžete pokusit ovlivnit, konzervatismus kolegů můžete zkoušet prolomit, ale s ministerským lejtrem nic nesvedete. Tečka.

Nesmíme zapomenout na Vaše iberoamerické zájmy, především jde-li o Brazílii, z hlediska civilizačních koncepcí (či z pohledu teorie světového systému) zdánlivě periferii, jak o tom píše například Immanuel Wallerstein nebo Samuel Huntington.

— Zájem o Latinskou Ameriku, který u mne trval řadu let, silně ovlivnil formování mé představy o historické sociologii. Nahlédl jsem vybrané problémy lidí i společností v širší perspektivě, než kdybych je pozoroval pouze od Visly, ale třeba i z londýnských či pařížských knihoven. Aniž bych se s ním chtěl srovnávat, připomenu, že i Immanuel Wallerstein se zprvu zajímal o vzdálené světy, například o Afriku.

Kromě obecného zájmu jsem se věnoval několika problémům souvisejícím s dějinami různých zemí Latinské Ameriky. Nejprve to byla problematika fungování nevolnických plantáží cukrové třtiny a výroby cukru v Brazílii v 16. a 17. století včetně exportu tohoto produktu. Věřte mi, že analýza fungování výrobní jednotky i fungování země poznamenané monoexportem poukázala na podstatné podobnosti mezi Brazílií a Polskem, kde dominovala šlechtická produkce obilí v rámci dominikálu, a také export tohoto obilí.

Zkoumal jsem také revoluci na Kubě v roce 1933. Přestože je každá historická epizoda specifická a výjimečná, mám dojem, že jsem na tomto příkladu lépe pochopil jev „revolučního nacionalismu“, tedy takového nacionalismu, v jehož případě je usilování o národní emancipaci v souladu s usilováním o vnitřní změny a obě tyto snahy se navzájem, obousměrně podmiňují.

Věnoval jsem se též revoluci v Bolívii v roce 1952. Ta byla také příkladem revolučního nacionalismu, jen s tím rozdílem, že tam došlo ke změně díky spojení početné přebujelé inteligence (jak je to ve slabě modernizované zemi obvyklé) a horníků z cínových dolů. To je přesně model polské Solidarity – i přes řadu odlišných detailů.

Zajímal jsem se také o multietnicitu zemí Latinské Ameriky, migrační procesy a to, k jaké tradici se tamější lidé přiřklánějí. Měl jsem dojem, že nezávisle na odlišných realitách jde o totožné problémy jako v nejedné evropské zemi. Klidně bych se v jednom textu pokusil představit problematiku příklonu k jisté tradici řekněme v současném Peru, Mexiku, Brazílii a v Polsku, na někdejších německých územích nebo městech, kde kdysi žil velký počet Židů. K takovému textu bych ostatně mohl přidat i Čechy a samotnou Prahu (a to už ani nepřipomínám multikulturalitu Franze Kafky). Možná takový článek napíšu pro vaši Historickou sociologii, ale to až příště.

Na závěr našeho rozhovoru by se jistě hodilo nějaké odlehčené téma, například otázka na vaše životní motto, krédo, Vaše sny či ideály...

— Těší mě, že se již podruhé objevím na stránkách časopisu Historická sociologie. Spolupráce mezi polskými a českými odborníky z oblasti společenských věd stojí za námahu. Není ostatně žádnou novinkou. V generaci mých učitelů udržoval mezi sociology kontakt s českými a slovenskými kolegy prof. Jan Szczepański, svědčí o tom i jeho nedávno vydaný deník. Mezi historiky psal o nejnovějších dějinách Čechů a Slováků prof. Jerzy Tomaszewski. V mladší generaci sociologů publikoval důležité práce o českých tématech Jarosław Kiliás (*Národ a národní idea. Nacionalismus T. G. Masaryka; Národnost jako vědecký problém. Národ v české sociologii meziválečného období*). Z mladých (stále mladých!) historiků napsali zajímavou knihu Maciej Górny (*Mezi Marxem a Palackým. Historiografie v komunistickém Československu*) a Grzegorz Gąsior (*Stalinovské Slovensko. Proces s „buržoazními nacionalisty“ v roce 1954*). Jsem rád, že jsme obě tyto publikace mohli vydat v rámci výše zmíněné edice „V Polské lidové republice“, která v podobných případech nesla název „V zemích lidové demokracie“. Na okraj – měnila pak i barvu obálky, z rudé na modrou (ačkoli šlo i v takových případech o tematiku komunistického systému). Mimo tuto edici vydali zajímavé práce o Československu také další mladí historici: Piotr Maciej Majewski (*Vztahy mezi státem a církví v předválečném Československu; Edvard Beneš a německá otázka v Čechách; Nerozehraná akce. Obranné možnosti Československa na podzim roku 1938; „Sudetští Němci“ 1848–1948. Dějiny jistého nacionalismu*). Další fází by samozřejmě měl být společný historickosociologický výzkum dějin Poláků a Čechů, případně rovněž Slováků. I když Poláci nevyrobili automobil Škoda, najdeme v našich dějinách určitá témata, která stojí za společnou analýzu. Sám ostatně jezdím v automobilu značky Škoda.

Z polštiny přeložila Michala Benešová

Prof. Marcin Kula (nar. 1943) historik a vzděláním také sociolog, profesor Uniwersytetu Warszawskiego a Akademii Leona Koźmińskiego ve Varšavě. Publikoval práce o dějinách Latinské Ameriky, polské emigraci ve světě, polských Židech, moderních polských dějinách, sociálních hnutích a funkci historie ve společnosti. Mezi jeho publikace z poslední doby náleží: Kartki z socjologii historycznej (2014), Najpierw trzeba się urodzić (2011), Naród, historia i... dużo kłopotów (2011), Mimo wszystko: bliżej Paryża niż Moskwy: książka o Francji, PRL i o nas, historykach (2010), Autoportret rodziny X. Fragment żydowskiej Warszawy lat międzywojennych (2007).